

تحلیل محتوای مقالات اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی در اردبیل

کمال ابراهیمی

استادیار گروه مدیریت اطلاعات سلامت دانشگاه علوم پزشکی اردبیل
ebrahimi.k@gmail.com

عبداله مهدوی

استادیار گروه مدیریت اطلاعات سلامت دانشگاه علوم پزشکی اردبیل
a.mahdavi@arums.ac.ir

محمد مهر تک

استادیار گروه مدیریت اطلاعات سلامت دانشگاه علوم پزشکی اردبیل
m.mertak@gmail.com

چکیده

همایش ها بستری برای تبادل و جریان اندیشه های نو بوده و نقش مهمی در ایده پردازی و جریان سازی علمی داشته اند. هدف این پژوهش تحلیل محتوای مقالات در اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی دانشگاه محقق اردبیل در سال ۱۳۹۶ می باشد. برای این منظور مقاله های نمایه شده این همایش در پایگاه سیویلیکا مبنای تحلیل قرار گرفت. این مقالات بر اساس عنوان مبنای گروه بندی قرار گرفت در مواردی که عنوان مقاله واضح نبود از چکیده استفاده شد. بعد از استخراج حوزه های موضوعی در جریان پژوهش تم ها گروه بندی شدند. بعد از اتمام مطالعه گروه های فرعی مشترک ادغام شدند. بر اساس تحلیل سه گروه اصلی پژوهش ها شبکه های مجازی، اعتیاد و طلاق بود که بیشترین مقالات (نزدیک ۶۰ درصد) را به خود اختصاص داده بودند. همچنین دانش آموزان بیشترین جامعه مورد پژوهش بودند که در دو بعد آموزشی و رفتاری بوده است. به نظر می رسد که چالش های مطرح شده در همایش با چالش های کنونی کشور ما منطبق باشد.

واژگان کلیدی: آسیب های اجتماعی، تحلیل محتوا، همایش، مقالات

مقدمه

گزارشات و منابع علمی بستری برای تبادل و جریان اندیشه های نو بوده و نقش مهمی در ایده پردازی و جریان سازی علمی داشته اند. (صدوقی و ابراهیمی، ۱۳۹۳) یکی از اهداف عمده همایش بسترسازی برای ارتباط بین افراد مختلف و همچنین آشنا کردن آنها با موضوعات جدید در یک حوزه مشخص می باشد. این بستر امکان تبادل آرا علمی بین پژوهشگران مختلف را فراهم ساخته و همچنین به مشارکت در تحقیق تعاملات ملی و بین المللی کمک می کند. از آنجا که همایش ها نسبت به مقالات مجلات علمی - پژوهشی کمتر در مورد موضوعات پژوهشی و روش های پژوهش سخت گیری می کنند لذا همواره از اولین حوزه های علمی بودند که فضا را برای ایده های تازه و خلاقانه فراهم می کردند. (گل صنملو، ۱۳۹۳؛ علیپور و خاصه، ۱۳۹۶) همایش تجلی تلاش یک جامعه برای برقراری ارتباط میان اعضای جامعه در جهت تبادل اندیشه و اشتراک دانش، ارائه یافته ها و نظریه های جدید و نهایتاً کمک به رشد دانش و رسیدن به خرد جمعی است. (گل صنملو، ۱۳۹۳) یکی از راه های پیشگیری از آسیب های اجتماعی در جهان، برگزاری همایش ها است. نقش ساختارها، کارگزاران اجتماعی، مختصات زمانی رویداد ها، انسجام بین پژوهشگران و اندیشمندان، ارتباط بین فرهنگ آموخته شده در مدرسه و فرهنگ جاری در جامعه، پای بند بودن مسئولان اجرایی به قوانین و مقررات، رفع معایب سیستم آموزشی متمرکز و توجه مسئولان برگزار کننده نسبت به شیوه های جدید برگزاری همایش ها در دنیا می تواند باعث کاهش آسیب های اجتماعی و کمک به توسعه پایدار در مطالعات اجتماعی و فرهنگی گردد. (گل صنملو، ۱۳۹۳)

آسیب های اجتماعی از جمله مهم ترین موضوعات مطرح حال حاضر ایران هستند که ذهن متخصصان و دانشگاهیان را به خود مشغول کرده اند. پیامدهای آسیب های اجتماعی گریبان گیر افراد و آحاد جامعه می شوند و حتی می توانند منجر به تهدید امنیت اجتماعی شوند. (ایوب و همکاران، ۱۳۹۷)

جستجو در پایگاه همایش های ایران نشان می دهد ۲۹ همایش با عنوان «آسیب های اجتماعی» بین سال های ۱۳۹۸-۱۳۹۰ در کشور برگزار شده است. همچنین در ۱۷۹ همایش آسیب های اجتماعی یکی از محورهای عمده بوده است. (سایت همایش های ایران، ۱۳۹۸) این مسئله نشان از اهمیت آسیب های اجتماعی در کشور دارد. تحلیل محتوای همایش های برگزار شده می تواند به شناسایی چالش های اساسی و نوین مسائل جامعه کمک کند. به همین خاطر تحلیل محتوا به منظور جمع بندی نتایج پژوهش ها انجام شده بویژه در مقالات در پژوهش های مختلفی مورد توجه بوده است. پژوهش های تحلیل محتوای، مهram و توانایی شاهرودی (۱۳۸۸)، حجازی و صالحی (۱۳۸۵)، پژوهش زکی (۱۳۸۵)، قهنویه و همکاران (۱۳۹۰)، (صدوقی و ابراهیمی، ۱۳۹۳)، از جمله این پژوهش هاست.

هرچند پژوهش های مربوط به تحلیل محتوای مجلات بسیار زیاد در کشور انجام شده اما تحلیل محتوای مقالات همایش ها بندرت انجام شده است.

اسلامیان و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی مرور نظام مند مقالات دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران پرداخته اند. در سال ۱۳۹۱ دومین همایش آسیب های اجتماعی از جانب انجمن جامعه شناسی، با پذیرش ۶۵۰ چکیده مقاله برگزار شد که از این میان، ۹۳ مقاله در نه جلد به چاپ رسیدند. یافته ها نشان می دهند که رشته های جامعه شناسی و آسیب شناسی اجتماعی بیشترین فراوانی (بیش از یک سوم) را در میان رشته ها دارا بودند. و همچنین اکثریت مطالعات (بیش از یک سوم)، شهر تهران را به عنوان منطقه جغرافیایی مورد پژوهش خود انتخاب کرده بودند پژوهشگران جای خالی بسیاری از آسیب ها و مسائل اجتماعی، همچون تمایل به زندگی مجردی، ازدواج سفید، روابط خارج از چارچوب زندگی زناشویی، مسائل جوانان، مدرک گرایی، جرائم یقه سفید را یادآور می شوند.

در پژوهشی دیگر صادقی و ططری (۱۳۹۱) به تحلیل محتوای مقالات پنجمین همایش پژوهش های زبان و ادبیات فارسی پرداخته اند. در این پژوهش، مجموعه مقالات منتشر شده پنجمین پژوهش ادبی که شامل ۲۶۰ چکیده مقالات و متن کامل

۲۰۰ مقالات بر طبق کتاب پرنیان سخن و نیز کتاب الکترونیکی، با روش تحلیل محتوای کیفی، بررسی و معرفی شده است. در این پژوهش پنج بعد مورد: موضوع، نویسندگان، روش پژوهش، اطلاعات آماری و چارچوب نظری پرداخته شده است. پژوهش دیگر در زمینه همایش‌ها توسط سپهر و شادمانفر (۱۳۹۰) با هدف تعیین میزان پراکندگی و گرایش موضوعی مقالات فارسی ارائه شده در انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور ارائه شده است و به بررسی ۴۷ عنوان مقاله ارایه شده طی سال‌های ۷۹ الی ۸۵ پرداخته است. روش پژوهش تحلیل محتوا و واحد ثبت، کل مقاله بوده است. نتایج این پژوهش از نقطه نظر گرایش‌های موضوعی مقالات، نشان می‌دهد که موضوع ذخیره و بازبایی اطلاعات با ۲۴ درصد بیشترین سهم را در مقالات داشته است. سپس موضوعات فناوری اطلاعات و ارتباطات با ۱۸ درصد و کلیات کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۱۶ درصد در مرتبه‌های بعدی موضوعی قرار دارند.

با توجه به حجم زیاد مقالات همایش، تنوع موضوعات پژوهشی، حضور پژوهشگران مختلف در همایش‌های ملی نتایج حاصل از آن می‌تواند نشانگر نقاط قوت و ضعف و همچنین فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌رو در جامعه در یک حوزه پژوهشی باشد. لذا هدف این مقاله تحلیل محتوای اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی می‌باشد که سال ۱۳۹۶ در دانشگاه محقق اردبیلی برگزار شد.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع کیفی است که با رویکرد تحلیل محتوای کلیه ۲۶۰ مقالات ثبت شده مربوط به اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در دانشگاه محقق اردبیلی در سال ۱۳۹۶ می‌پردازد. این تحلیل بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه علمی سیویلیکا انجام شده است. برای این منظور بعد از تعیین اهداف تحقیق بر اساس محورهای همایش، حوزه‌های موضوعی پژوهشی (تم‌ها) به عنوان واحد تحلیل انتخاب شدند. سپس با مطالعه عناوین مقالات، مولفه‌های اصلی شناسایی و کدگذاری شدند. در مواردی که عنوان مقاله واضح نبود از متن چکیده استفاده شد. بعد از اتمام مطالعه بازخوانی کدها انجام گرفت و گروه‌های فرعی مشترک ادغام شده و برخی گروه‌ها به شکل مستقل از محور همایش گروه‌بندی شد. تحلیل نهایی بر اساس این گروه‌بندی انجام شد.

یافته‌ها

اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در تاریخ ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۶ توسط دانشگاه محقق اردبیلی در شهر اردبیل برگزار گردید. محورهای این همایش عبارت بودند از:

- مفاهیم و مبانی نظری در حوزه آسیب‌های
 - نقش و کارکردهای روانشناسی در آسیب‌های اجتماعی
 - مطالعات تطبیقی در حوزه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
 - پیشگیری انتظامی از آسیب‌های اجتماعی
 - محور ویژه (آسیب‌های اجتماعی در استان اردبیل)
 - توانبخشی و نقش مدرسه و خانواده در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
 - آسیب‌شناسی اعتیاد، آسیب‌های نوپدید (ماهواره و شبکه‌های مجازی...)، طلاق، جرم، سرقت و سایر
- در پایگاه علمی سیویلیکا ۲۶۰ مقاله از ۳۵۵ نویسنده در اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی نمایه شده است. بر اساس تحلیل محتوا سه گروه اصلی پژوهش‌ها آسیب‌شناسی شبکه‌های اجتماعی مجازی، اعتیاد و طلاق بوده است که بیشترین مقالات (نزدیک ۶۰ درصد) را به خود اختصاص داده بودند (جدول شماره ۱). همچنین دانش‌آموزان بیشترین جامعه مورد پژوهش بودند که در دو بعد آموزشی و رفتاری بوده است.

با توجه به اینکه یکی از محورهای اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی محور ویژه استان اردبیل بوده یافته نشان می دهد جامعه پژوهش ۷۰ مقاله (۲۷ درصد مقالات) مربوط به این محور بوده است.

همچنین به نقل از دبیر علمی اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی ۶۰۴ مقاله به دبیرخانه همایش ارسال شده بوده که نزدیک ۵۰۰ مقاله آن پذیرفته شدند و از این تعداد ۲۰ مقاله به صورت سخنرانی ارائه و بقیه به صورت پوستر بوده است. (مقالات نمایه شده در سیویلیکا ۲۶۰ مورد است)

در جداول ۱ و ۲ فراوانی عناوین محورهای اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی و مقایسه عناوین محورهای اولین و دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی ارائه شده است.

جدول شماره ۱: فراوانی عناوین محورهای اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی					
ردیف	محور اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی	فراوانی مطلق		فراوانی تجمعی	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	مفاهیم و مبانی نظری	۱۰	۳.۸	۱۰	۳.۸
۲	مطالعات تطبیقی	۱	-	۱۱	۴.۲
۳	پیشگیری انتظامی	۵	۱.۹	۱۶	۶.۱
۴	توانبخشی و نقش مدرسه و خانواده	۲۵	۹.۸	۴۱	۱۵.۷
۵	شبکه های مجازی و ماهواره	۶۷	۲۵.۸	۱۰۸	۴۱.۵
۶	آسیب شناسی نزاع و درگیری تکدی گری، اعتیاد طلاق و سرقت	۸۷	۳۳.۶	۱۹۵	۷۵
۷	خدمات مشاوره ای و مداخله ای و نقش مراکز مشاوره	۳۲	۱۲.۴	۲۲۷	۸۷
۹	سایر موارد	۳۳	۱۲.۷	۲۶۰	۱۰۰
	جمع	۲۶۰	۱۰۰		

جدول شماره ۲: مقایسه عناوین محورهای اولین و دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی	
محورهای اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی	محورهای دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی
مفاهیم و مبانی نظری	مفاهیم و مبانی نظری در حوزه آسیب های اجتماعی
-	مدل های تبیین آسیب های اجتماعی
-	شیوع شناسی انواع آسیب های اجتماعی
خدمات مشاوره ای و مداخله ای و نقش مراکز مشاوره	نقش و کارکردهای مشاوره و روانشناسی آسیب های اجتماعی
مطالعات تطبیقی	مطالعات تطبیقی در حوزه پیشگیری از آسیب های اجتماعی
پیشگیری انتظامی	پیشگیری انتظامی از آسیب های اجتماعی
توانبخشی و نقش مدرسه و خانواده	توانبخشی و نقش مدرسه و خانواده در پیشگیری از آسیب های اجتماعی
شبکه های مجازی و ماهواره	آسیب های نوپدید (ماهواره و شبکه های مجازی)
آسیب شناسی نزاع و درگیری تکدی گری، اعتیاد طلاق و سرقت	مداخله و پیشگیری در طلاق و اعتیاد خودکشی، جرم سرقت ازدواج سفید روابط را زناشویی و سایر آسیب های اجتماعی
-	نقش ورزش در سلامت و پیشگیری از آسیب های اجتماعی
-	اثرات فقر و بیکاری
محور ویژه (آسیب های اجتماعی در استان اردبیل)	محور ویژه (آسیب های اجتماعی در استان اردبیل)
-	محور آزاد
۸ محور	۱۳ محور

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس تحلیل محتوا سه گروه اصلی پژوهش‌های اولین همایش آسیب‌های اجتماعی بر محور شبکه‌های اجتماعی مجازی، اعتیاد و طلاق بوده است که بیشترین مقالات (نزدیک ۶۰ درصد) را به خود اختصاص داده بودند. اگر آسیب‌های اجتماعی را به مثابه یک مربع ترسیم کنیم شامل بیکاری، اعتیاد، طلاق، فقر (فساد و فحشا) خواهد شد که مهمترین دلیل آن نیز بیکاری است. این ۴ ضلع مربع دائماً با هم در ارتباط هستند؛ اما ریشه تمام آسیب‌ها بیکاری است و تا زمانی که به این مشکل رسیدگی نشود نمی‌توانیم انتظار رفع آسیب‌های اجتماعی را داشته باشیم. (رحماندوست، ۱۳۹۸) همچنین دانش آموزان بیشترین جامعه مورد پژوهش را تشکیل داده بودند. این قشر تاکنون با حضور فعال و درخشان خود در تمامی عرصه‌ها توانسته‌اند در کنار سایر مسئولین نقش مهمی را در سرنوشت کشور ایفا نمایند، لذا امروزه دانش آموزان بایستی در زمینه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حضور فعالی داشته و از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب سلامی و کشور دفاع کنند. از این دیدگاه می‌توان از حس کنجکاوی و حقیقت‌جویی، که اغلب ویژگی بارز یک نوجوان دانش‌آموز می‌باشد فرصتی برای نظام آموزشی ایجاد نمود تا به شکوفایی استعدادها و آگاهی آنان منجر شود. بدین حساب باید متوجه بود نسل جوان به ویژه دانش آموزان در معرض تهاجم فرهنگی دشمنان قرار دارند کم رنگ شدن نقش موثر ایشان با انواع دسیسه‌ها از جمله آسیب‌های گوناگون اجتماعی سبب تقویت نقشه‌های دشمنان و به حاشیه راندن و درگیر نمودن آنان با انواع آسیب‌های اجتماعی مختلف می‌شود به همین خاطر لزوم آگاهی مدیران کلی و جزئی نظام بخصوص دستگاه‌های آموزشی، فرهنگی و امنیتی و خانواده‌های ایشان از ترفندهای دشمنان می‌تواند تا حدود زیاد خنثی‌کننده نقشه‌های شوم ایشان باشد. در این رابطه تقویت هویت دینی و ملی دانش آموزان بر اساس رهنمودهای مقام معظم رهبری بایستی از سیاست‌ها و برنامه‌های مهم همه مسئولین بویژه مدیران وزارت آموزش و پرورش باشد.

برخی از صاحب‌نظران اجتماعی ریشه اغلب آسیب‌پذیری‌های اجتماعی دانش‌آموزان را در ناآشنایی با مهارت‌های اجتماعی می‌دانند و تاکید می‌کنند آموزش این مهارت‌ها در کاهش آسیب‌های اجتماعی در مدارس ضروری است در هر صورت غفلت نسبت به موضوع مهم آسیب‌ها و ناهنجاریهای اجتماعی در مدارس علاوه بر نظام آموزشی، بنیان و ساختار فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه را نیز با چالش جدی مواجه خواهد کرد. (شاه زیدی، فاطمه السادات: ۱۳۹۴)

معمدی (۱۳۸۶) در پژوهش که به اولویت بندی آسیب‌ها و مسائل اجتماعی پرداخته از ۲۸ محور بررسی شده بیکاری و اعتیاد بیشتر از همه گزارش شده است. همچنین رفیعی و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی بر شناخت مشکلات اجتماعی ایران اعتیاد، بیکاری، خشونت، بی‌اعتمادی، فقر و فساد اجتماعی را مطرح کرده‌اند. این مشکلات در اکثر پژوهش‌ها جزو بیشترین مباحث بوده است. گفتنی است بخش قابل توجهی از برنامه‌ریزان اصل وجود اعتیاد، فقر یا بیکاری را مورد تأیید قرار می‌دهند و آن را ناشی از نوعی نابسامانی یا عدم کارایی در نظام سیاسی، اجتماعی و اقتصادی می‌دانند. بنابراین ضرورت اصلاحاتی را برای بهبود وضع پیشنهاد می‌کنند. مشکلی که در بسیاری از مطالعات اجتماعی وجود دارد این است که کمتر به این جنبه کلان، یعنی تحلیل ساختاری پرداخته می‌شود و به همین دلیل هم در تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها و نشان دادن روندها خطاهای اساسی صورت می‌گیرد، حتی در نشان دادن راهکارهای خروج و یا بهبود هم باز این مشکل به وجود می‌آید، چون آندید ساختاری وجود ندارد. در زمینه گرایش به اعتیاد عوامل مختلفی شناسایی و مطرح شده‌اند. این عوامل هر چه باشند (که البته در مباحث مربوط به علت شناسی حائز اهمیت هستند). سرچشمه بسیاری مشکلات فردی، خانوادگی و اجتماعی هستند. اعتیاد به سبب ویژگی‌های ذاتی خود، اغلب با سایر آسیب‌ها همراه می‌شود و موجب هدر رفتن نیروهای ثمربخش جامعه می‌شود. (اکرمی نیا و باقری، ۱۳۹۵)

همچنین در راستای اولین همایش آسیب‌های اجتماعی به نقل از استاندار اردبیل بیان شده طلاق یکی از آسیب‌های اول استان است، این آسیب می‌تواند منجر به نزاع، افسردگی، ناامیدی در بین خانواده‌ها، اعتیاد و همچنین ضربه زدن به مسائل اقتصادی استان شود. (اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، ۱۳۹۶).

اما در بین این موارد اینترنت، ماهواره و شبکه مجازی یا شبکه های اجتماعی یکی از به روزترین و وسیع ترین و مهم ترین چالش های مطرح شده در همایش آسیب های اجتماعی بوده است. حدود ۶۷ مقاله در این راستا در همایش ارائه شده است. اما با توجه به محورهای همایش بیشتر جنبه منفی آن مد نظر پژوهشگران بوده است. (روهنده ۱۳۹۶؛ غریب زاده و همکاران، ۱۳۹۶؛ ابوالفضلی و حقی، ۱۳۹۶؛ سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۶) آسیب های مرتبط با فناوری های جدید و می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی باشند. حریم خصوصی افراد آن قدر اهمیت دارد که احترام به آن در قرن حاضر از مرزهای سنتی دین و اخلاق فراتر رفته و در بیشتر کشورهای جهان ضمانت قانونی پیدا کرده است، اما شئون انسانی و اهمیت حفظ آن در فضای مجازی و امنیت اطلاعات مبادله شده با چالش هایی مواجه شده و سلامت اخلاقی و حتی جسمانی کودکان و نوجوانان در جامعه به مخاطره افتاده است. اکثر والدین نیز به دلیل عدم آشنایی با اینترنت و ظرفیت های آن و شبکه های اجتماعی فضایی و فناوری های نوین ارتباطی، از رفتارهای آنلاین فرزندانشان در فضای مجازی اطلاعی ندارند. همین مسأله راه را برای صیادان اینترنتی باز می کند تا راحت تر بتوانند طعمه های خود را از میان افرادی انتخاب نمایند که به نوعی دچار انواع آسیب های اجتماعی هستند و بدون در نظر گرفتن تهدیدات و معایب این فضا به دنبال تفریح در آن هستند. فضای مجازی همچنین فضایی محدود به افکار کاربران آن است که به دلیل ناشناس بودن فرستنده و گیرنده پیام، امکان سواستفاده طرفین از هم افزایش می یابد (ستاره، ۱۳۹۸).

در سایر پژوهش های متعدد مربوط، به شبکه اجتماعی به شکل فرصت و تهدید نگاه کرده اند. پژوهش برومند نسب و همکاران (۱۳۹۳) نشان داده «بین اندازه شبکه اجتماعی و سلامت عمومی رابطه مثبت معنادار و بین احساس تنهایی و سلامت عمومی رابطه منفی معناداری وجود دارد». نتایج پژوهش مرادی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که مهمترین دلیل جذب مخاطب به ترتیب در فیس بوک خود افشاگری؛ دومین انگیزه بهبود وضعیت فردی سومین انگیزه غوطه ور شدن در رسان؛ چهارمین انگیزه جستجوی اطلاعات، و پنجمین انگیزه وقت گذرانی؛ ششمین انگیزه حفظ روابط و هفتمین انگیزه سرگرمی است. پژوهش عجم و رضوانی (۱۳۹۵) بین زمان اختصاص داده شده به شبکه ها و تعداد عضویت در گروه های اجتماعی مجازی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه منفی و معناداری وجود داشته و بین زمان اختصاص داده شده به شبکه های اجتماعی با مولفه های قابلیت اعتماد، پیش بینی پذیری و وفاداری رابطه منفی و معناداری مشاهده شد. قاسمی و همکاران (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیده اند با افزایش مدت زمان عضویت در فیس بوک و میزان استفاده از فیس بوک، هویت جنسیتی کاربران تضعیف می شود.

پژوهش دستجردی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد که بین استفاده از شبکه اجتماعی فیس بوک و سلامت اجتماعی دانشجویان رابطه معنادار معکوس وجود دارد. این موارد در اکثر محورهای اولین همایش آسیب های اجتماعی در زمینه شبکه مجازی و اینترنت و ماهواره مورد توجه پژوهشگران همایش به عنوان یکی از محورهای پر مخاطب چالش برانگیز بوده است.

بین یافته های این پژوهش در مورد آسیب های اجتماعی و برنامه ها و فعالیت های استراتژیک و کلان کشور نظیر، سند چشم انداز بیست ساله و برنامه های پنج ساله توسعه در دهه های اخیر همسویی وجود دارد. برنامه پنجم بین سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ اجرا شد و برنامه ششم بین سال های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ در حال اجرا می باشد. این برنامه ها در برگیرنده ابعاد فرهنگی، علم و دانش، اجتماعی، مدیریت، اقتصادی توسعه کشور، حقوق قضایی، دفاعی و سیاسی و بودجه است. تقریباً آسیب های اجتماعی در همه بخش ها بحث شده است. بخش ۱۵ برنامه ششم توسعه که شامل: بیمه اجتماعی، امور حمایتی و آسیب های اجتماعی می باشد به صورت ویژه به شکل تخصصی به آسیب های اجتماعی عمده کشور پرداخته است. برنامه پنجم و ششم توسعه علاوه بر شناسایی به شکل نظام مند و جامع نسبت به تدوین قوانین، نظارت و ارزیابی دقیق، فرهنگ سازی مناسب، شفافیت و مبارزه با فساد و ارائه راهبردهای مناسب مبتنی بر رفع آسیب های اجتماعی تاکید نموده است.

در این رابطه مقام معظم رهبری چند آسیب اجتماعی را به عنوان آسیب های اولویت دار مطرح کرده اند: اعتیاد، حاشیه نشینی، نقاط بحرانی شهری، فساد اخلاقی و طلاق اولویت هایی بود که به اعضای ستاد مأموریت داده شد تا بدانها توجه کنند و برای

اینکه هماهنگی‌های مختلف صورت گیرد، شورای اجتماعی کشور این کار را مدیریت و هماهنگی می‌کند. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵) در این راستا برای اعتیاد ستاد مبارزه با مواد مخدر، برای حاشیه‌نشینی ستاد سکونت‌گاه‌های کشور، برای فسادهای اجتماعی ستاد امر به معروف و نهی از منکر و برای بحث طلاق نیز شورای عالی انقلاب فرهنگی و ذیل آن شورای فرهنگ عمومی در استان‌ها امور را به جلو می‌برند. دیدگاه متولیان برگزاری همایش ملی آسیب‌های اجتماعی تا حدود زیادی با نیازهای کشور و چالش‌های موجود همسو بوده است.

به گزارش ایسنا، منطقه اردبیل، و به نقل از دبیر علمی همایش فعالیت‌های متعددی در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی در کنار فعالیت همایش اجرایی شده است. (اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، ۱۳۹۶) «راه‌اندازی کتابخانه تخصصی آسیب‌های اجتماعی، برگزاری دوره‌های آموزشی و حمایت از پایان‌نامه‌های دانشجویی از جمله برنامه‌های دانشگاه محقق اردبیلی در این راستا بوده است. همچنین راه‌اندازی مرکز تندرستی و سلامت دانشگاه یکی دیگر از برنامه‌های کاهش آسیب‌های اجتماعی است که علاوه بر کارکنان و دانشجویان دانشگاه، مردم عادی هم می‌توانند از خدمات مختلف این مرکز استفاده کنند که این یکی از راه‌های حفظ ارتباط علمی دانشگاه با جامعه است».

علاوه بر این در راستای مدیریت آسیب‌های استان این خبرگزاری به نقل از سروری جانشین فرماندهی نیروی انتظامی استان بیان کرده است که امروز نیروی انتظامی به یک نهاد دانش‌محور تبدیل شده است و اقتدار واقعی نیروی انتظامی در دانایی و دانش‌محوری آن است. لذا با ایجاد ساختارهایی مانند راه‌اندازی معاونت اجتماعی نیروی انتظامی برای جذب و مشارکت حداکثری مردمی در زمینه مسائل اجتماعی تلاش و برنامه‌ریزی کرده است. ایشان با اشاره به اینکه امنیت یک مقوله همگانی و فرابخشی است، تصریح نموده است که دفتر تحقیقات نیروی انتظامی ایجاد تعامل با مراکز علمی را در دستور کار خود قرار داده است. برای حل آسیب‌های اجتماعی باید راهکارهای فرهنگی و اجتماعی را مورد استفاده قرار داد و کار پلیسی آخرین اقدام در این زمینه است.

تا نخواستیم و نتوانیم مبانی تدوین راهبردهای مقابله با آسیب‌های اجتماعی را بر اساس نظراتی مشخص، علمی، عینی و هماهنگ بدور از سلیقه‌های شخصی و در یک راستای سیاست‌های کلی حاکم بر نظام جمهوری اسلامی ایران، تدوین کنیم، نخواهیم توانست به استراتژی‌های اساسی دست یابیم که قادر باشند راهنما و هادی برنامه‌های مداخله‌گرانه شده و در خاتمه نیز مبنای ارزشیابی‌های دقیق ما قرار گیرد. لذا شناسایی مشکلات اصلی کشور، برنامه‌ریزی درست برای حل این مشکلات و اجرای درست آنها نیازمند همکاری همه بخش‌های جامعه از خانواده، مدرسه، دانشگاه تا سازمان‌های مختلف دولتی و غیر دولتی است. و برای «مقابله با آسیب‌های اجتماعی نباید به کارهای معمولی و جاری دستگاه‌ها اکتفا شود و هر از گاهی برای رفع تکلیف گزارشی داده شود. انتظار کارهای فوق‌العاده، کار جهادی مستمر و ویژه است؛ یک کار فوق‌عادت انجام بگیرد، یک تلاش مضاعف انجام بگیرد. در این کار پر اهمیتی که برای آن نباید شب‌روز و شناخت، نیز دست معجزه‌گر مردم که عنایت الهی را به دنبال دارد، راهگشا خواهد بود» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵).

منابع

- ابوالفضل، الهام و حقی، سمیرا. تاثیر شبکه‌های مجازی در بحران هویت دانشجویان، اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی، ۱۳۹۶، https://www.civilica.com/Paper-CSP01-CSP01_117.html
- اسلامیان ایوب، تکفلی مرضیه، موسوی میرطاهر، عرشی ملیحه. مرور نظام مند مقالات دومین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران. رفاه اجتماعی. ۱۳۹۷؛ ۱۸ (۶۸): ۱۳۵-۸۷
- اکرمی نیا، جلال و مصطفی باقری، اثرات بیکاری بر بروز آسیب‌های اجتماعی خانواده، دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، ۱۳۹۵
- حافظ نیا، محمدرضا، ۱۳۸۸، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ شانزدهم، تهران، انتشارات سمت

خبرگزاری ایسنا: اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در اردبیل. ۱۳۹۶- <https://www.isna.ir/news/ardabil-1396>

رحماندوست، مجتبی، دلایل آسیب‌های اجتماعی، گفت‌وگو با خبرنگار اجتماعی خبرگزاری تسنیم. ۱۳۹۸. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1395/02/01/1054105>

رفیعی، حسن و همکاران. مشکلات اجتماعی در اولویت ایران. مجله جامعه‌شناسی ایران. شماره ۹. ۱۳۸۷

سپهر، فرشته. شادمانفر، سمانه. تحلیل محتوای مقالات همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از سال ۷۹ تا پایان سال ۸۵. دانش‌شناسی (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)، سال دوم (۴)، ۲۵. ۱۳۸۸.

ستاره، مشارکت سیاسی. مرکز پژوهشی متن. ۱۳۹۸. <https://matn.center/>

سلیمانی، فرزاد؛ مریم جعفری؛ مهدی آذرتاش و عظیم حبیب‌زاده، بررسی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین دانشجویان شهر اردبیل: مطالعه موردی شبکه‌های اجتماعی تلگرام و اینستاگرام، اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی. ۱۳۹۶. https://www.civilica.com/Paper-CSP01-CSP01_262.html

سیدمحمدرضا و زهرا روهنده، شبکه‌های اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی، اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی. ۱۳۹۶. https://www.civilica.com/Paper-CSP01-CSP01_262.html

شاه‌زیدی، فاطمه‌السادات؛ مهارت‌های اجتماعی. رشد آموزش مشاور مدرسه. سال یازدهم شماره ۴۱، از صفحه ۵۰ تا ۵۴. ۱۳۹۰. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1082864>

صادقی مریم. طبری، خدیجه. تحلیل محتوای مقالات پنجمین همایش پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی ۱۳۹۱. <http://fa.seminars.sid.ir/ViewPaper.aspx?ID=39257>

صدوقی، فرحناز و ابراهیمی، کمال. تحلیل جریان علمی حوزه‌های موضوعی مجلات مدیریت اطلاعات و انفورماتیک سلامت در پایگاه اطلاعاتی. مدیریت اطلاعات سلامت، سال یازدهم شماره ۵ از صفحه ۵۸۱ تا ۵۹۲. ۱۳۹۳

علی پور، امید. خاصه، علی اکبر. تحلیل محتوای کارگاه‌ها و همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران دوره سوم: ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸. کتابداری و اطلاع‌رسانی، سال چهاردهم شماره ۴، از صفحه ۹ تا ۱۴. ۱۳۹۰.

غریب‌زاده، رامین؛ علی خالق خواه و علی اکبر مرتضی‌زاده‌گیری، بررسی تاثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه شهرستان اردبیل (آسیب‌شناسی فضای مجازی)، اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی. ۱۳۹۶. https://www.civilica.com/Paper-CSP01-CSP01_034.html

فقیهی، ابوالحسن و موسوی کاشی، زهره، مدل سنجش بهره‌وری (اثربخشی و کارایی) در بخش خدمات دولتی ایران، مجله مدیریت دولتی، دوره ۲، شماره ۴، بهار و تابستان ۱۳۸۹، از صفحه ۱۰۷ تا صفحه ۱۲۶

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۶۸ https://rc.majlis.ir/fa/content/iran_constitution

قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۵ <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1014547>

قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰ <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/790196>

قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۸۵ <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/94202>

گل صنملو، محمد. نقش همایش‌ها در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی و کمک به توسعه پایدار در مطالعات اجتماعی و فرهنگی، اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، موسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار. ۱۳۹۳. <https://www.civilica.com/Paper-1393>